

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 รูปแบบในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างในระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตภาคเหนือ ลักษณะงานวิจัยเป็นการวิจัยแบบตรวจสอบทฤษฎี (Exploratory Theory) และวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Study) ผสมกับวิธีการทางมานุษยวิทยา (Participant Observation) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบกันในลักษณะของบูรณาการ (Integration) โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

หน่วยในการวิเคราะห์

หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis) สำหรับการศึกษานี้ได้แก่ “หมู่บ้าน”

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ดำเนินการตามขั้นตอนตามวิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Method) แบบ Multistage Random Sampling ดังนี้

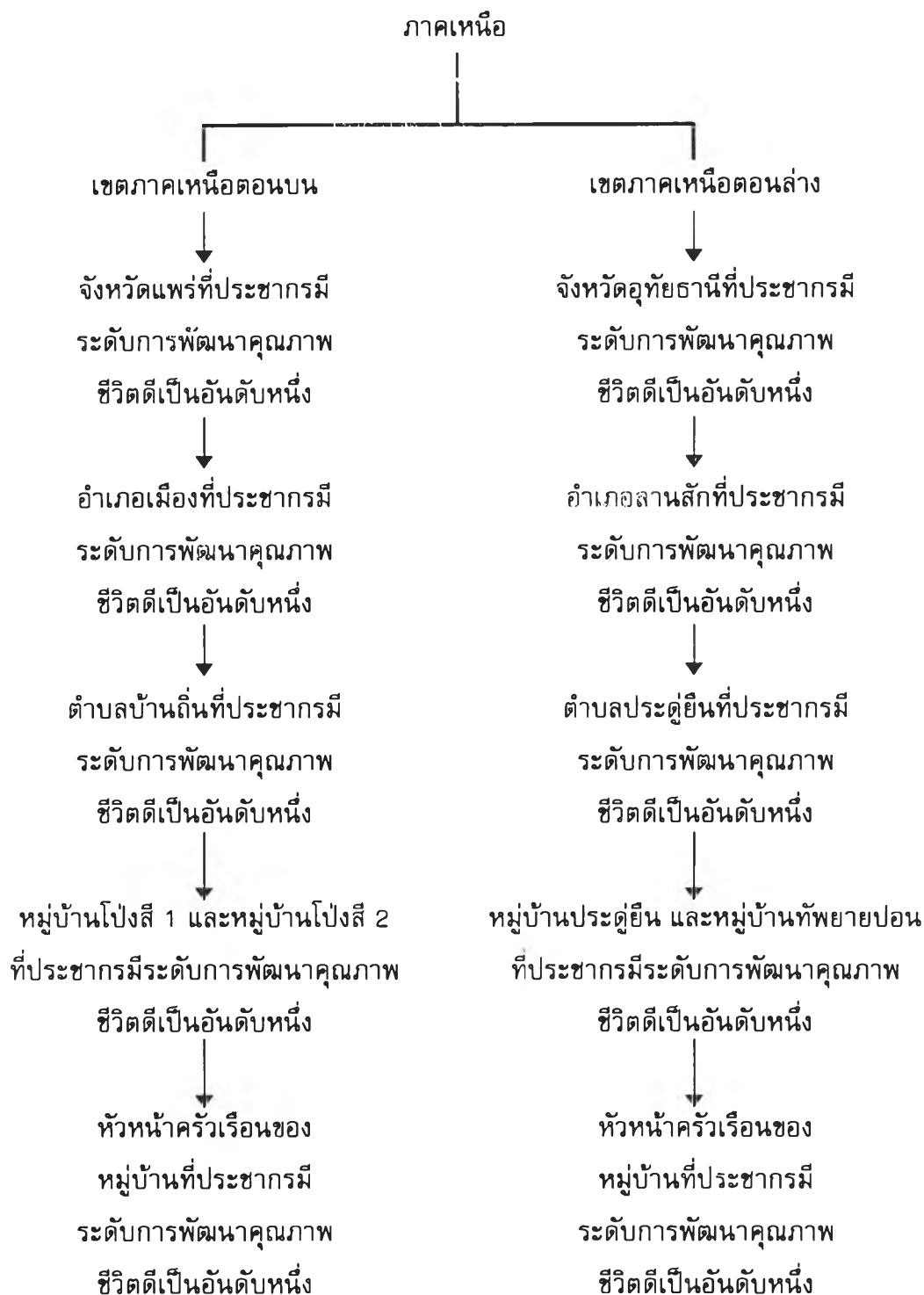
1. การสุ่มตัวอย่างแบบ **Cluster Sampling** เพื่อเลือกจังหวัดของเขตภาคเหนือ โดยมีเกณฑ์ในการแบ่งเป็นกลุ่มประชากรเพื่อสุ่มตัวอย่างดังนี้คือ

1.1 แบ่งตามเขตภาคเหนือ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ เขตภาคเหนือตอนล่าง และเขตภาคเหนือตอนบน

1.2 แบ่งตามจังหวัดที่มีระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดีเป็นอันดับหนึ่ง ของเขตภาคเหนือตอนบนและเขตภาคเหนือตอนล่าง คือ จังหวัดแพร่ และจังหวัดอุทัยธานี ตามลำดับ

2. การสุ่มตัวอย่างแบบ Purposive คือการสุ่มตัวอย่างที่ยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นสำคัญ เพื่อกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามแบบ Questionnaire ดังนั้นผู้วิจัยได้กำหนดเป้าหมายโดยเลือกพื้นที่ที่ประชากรอาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบน และเขตภาคเหนือตอนล่างที่มีระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตดีเป็นอันดับหนึ่งซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะเจาะจงพื้นที่ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมือง จ.แพร่ ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน โดยเลือกหมู่บ้านโป่งสี 1 และหมู่บ้านโป่งสี 2 เป็นตัวแทนของประชากรในเขตภาคเหนือตอนบน ที่มีระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตดีเป็นอันดับหนึ่ง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะเจาะจงหัวหน้าครัวเรือนหมู่บ้านโป่งสี 1 และของหมู่บ้านโป่งสี 2 หมู่บ้านละ 100 คน ดังนั้นประชากรกลุ่มตัวอย่างจึงมีจำนวน 200 คน เขตภาคเหนือตอนล่างได้ศึกษาเฉพาะเจาะจงพื้นที่ตำบลประดู่ยี่น อำเภอลานสัก จ.อุทัยธานี ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน โดยเลือกหมู่บ้านประดู่ยี่น และหมู่บ้านทัพยายปอน เป็นตัวแทนของประชากรในเขตภาคเหนือตอนล่าง ที่มีระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตดีเป็นอันดับหนึ่ง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะเจาะจงหัวหน้าครัวเรือนของหมู่บ้านประดู่ยี่น และหมู่บ้านทัพยายปอน หมู่บ้านละ 100 คน ดังนั้นประชากรกลุ่มตัวอย่างจึงมีจำนวน 200 คน และรวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 400 คน โดยขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่างสามารถแสดงดังภาพประกอบที่ 10

ภาพที่ 10 ภาพแสดงแผนภูมิขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง

3. การสุ่มตัวอย่างแบบ **Purposive Sampling** เพื่อกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จากหมู่บ้านที่ได้รับเลือกเป็นตัวแทนของประชากรในเขตภาคเหนือตอนบนและเขตภาคเหนือตอนล่าง ที่สามารถให้ข้อมูลตามแนวคำถามในการสัมภาษณ์หมู่บ้านละ 5 คน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

- 3.1 ผู้ที่มีความรู้ในด้านสภาพประชากร, เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละหมู่บ้าน
- 3.2 ผู้ที่ปฏิบัติงานในด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละหมู่บ้าน

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงปริมาณ (Quantitative Study) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม (Questionnaire) และวิธีการทางมานุษยวิทยา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant),

โดยมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้คือ

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล มีรูปแบบเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed Form) และเป็นแบบสอบถามที่ลักษณะการตอบเป็นการประเมินความมากน้อย หรือเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่าแบบกำหนดเป็นตัวเลข (Number Rating Scale) เป็นเกณฑ์ในการกำหนดให้ประชากรกลุ่มตัวอย่างเลือกตอบ

โครงสร้างคำถามในแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป
- ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
- ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยด้านการศึกษา
- ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยด้านสาธารณสุข

มาตราส่วนประเมินค่าแบบกำหนดเป็นตัวเลข (Number Rating Scale) เพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดให้ประชากรเลือกตอบ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

มีผลมากที่สุด	คะแนน 4 คะแนน
มีผลมาก	คะแนน 3 คะแนน
มีผลน้อย	คะแนน 2 คะแนน
มีผลน้อยมาก	คะแนน 1 คะแนน

เกณฑ์ในการประเมินค่าระดับผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะพิจารณาจากระดับผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีค่าคะแนนรวมสูงสุด และค่าคะแนนรวมต่ำสุดของแต่ละปัจจัย จากค่าคะแนนตั้งแต่ 4 ถึง 1 โดยแบ่งระดับผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งในแต่ละระดับจะมีคะแนนห่างกันเป็น Class Interval ดังนี้

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ จำนวนข้อคำถาม 17 ข้อ

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{68 - 17}{3} = \frac{51}{3} = 17$$

จัดแบ่งกลุ่มคำตอบเป็น 3 กลุ่ม จากค่าความแตกต่างระหว่างค่าคะแนน ดังนี้
กลุ่มที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับต่ำ มีคะแนนระหว่าง

$$17 - 34 \text{ คะแนน}$$

กลุ่มที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนระหว่าง

$$35 - 51 \text{ คะแนน}$$

กลุ่มที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง มีคะแนนระหว่าง

$$52 - 68 \text{ คะแนน}$$

ปัจจัยด้านการศึกษา จำนวนข้อคำถาม 14 ข้อ

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{56 - 14}{3} = \frac{42}{3} = 14$$

กลุ่มที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับต่ำ มีคะแนนระหว่าง

14 - 28 คะแนน

กลุ่มที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนระหว่าง

29-42 คะแนน

กลุ่มที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง มีคะแนนระหว่าง

43-56 คะแนน

ปัจจัยด้านสาธารณสุข จำนวนข้อคำถาม 14 ข้อ

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{56 - 14}{3} = \frac{42}{3} = 14$$

กลุ่มที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับต่ำ มีคะแนนระหว่าง

14-28 คะแนน

กลุ่มที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนระหว่าง

29-42 คะแนน

กลุ่มที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง มีคะแนนระหว่าง

43-56 คะแนน

2. การวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา โดยใช้เทคนิคการวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล มีรูปแบบเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened End) และมีลักษณะการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structured interview)

โครงสร้างคำถามในการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชน

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จในการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชน (โดยใช้ตัวแปรกลุ่มเดียวกับแบบสอบถามที่ใช้สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน)

3.4 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการทำวิจัย เป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับการทำวิจัย ดังนั้นการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจึงสำคัญและมีความจำเป็นมาก ก่อนที่ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือวิจัยไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้มั่นใจว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพเมื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงซึ่งจะนำไปสู่การได้ผลวิจัยที่ถูกต้องและเชื่อถือได้มากที่สุด

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดจากทฤษฎีแนวความคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาดัดแปลงเป็นคำถาม ซึ่งได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยพิจารณาจาก

ความเที่ยงตรง (Validity) และ ความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้คือ

ความเที่ยงตรง (Validity) เป็นคุณสมบัติของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือนั้นๆ สามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการวัดหรือต้องการศึกษาได้ถูกต้องและครบถ้วนเพียงใด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 115) ความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยพิจารณาจากเกณฑ์ 2 ด้าน ดังนี้คือ

1. ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เป็นความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาสาระของเครื่องมือที่สร้างขึ้นกับเนื้อหาสาระของสิ่งที่ต้องการศึกษา
2. ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) เป็นความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมของข้อคำถามกับพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการจะวัด

โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความเที่ยงตรงตามโครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พิจารณาจากการตรวจสอบโดยดุลยพินิจของคณะอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมดูแลการทำวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญในงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตทำการตรวจสอบแก้ไข

ความเชื่อมั่น (Reliability) เป็นคุณสมบัติของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือนั้น ๆ ให้ผลการวัดที่สม่ำเสมอ แน่นนอน คงที่ (Stability or consistency) มากน้อยเพียงใด ความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พิจารณาจากรูปแบบ Coefficient

of Internal Consistency และผู้วิจัยตรวจสอบหรือหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยวิธีการแบบครอนบัค อัลฟา (Cronbach-Alpha)

โดยการตรวจสอบเพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบ (Pre-Test) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษา และไม่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษาจริง โดยกลุ่มประชากรดังกล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนของหมู่บ้านในเขตภาคเหนือตอนบนและเขตภาคเหนือตอนล่างที่มีระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตดีเป็นอันดับหนึ่งรวม 40 คน จาก 2 หมู่บ้านคือ เขตภาคเหนือตอนบน: หมู่บ้านโป่งสี 1 ต.บ้านถิ่น อ.เมือง จ.แพร่ จำนวน 20 คน และเขตภาคเหนือตอนล่าง: หมู่บ้านทัพยายปอน ต.ประดู่ยืน อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี จำนวน 20 คน

2. เมื่อได้คำตอบจากแบบทดสอบ นำคำตอบของตัวแปรต่าง ๆ แต่ละด้าน ทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละข้อคำถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Reliability Coefficient Alpha) ซึ่งมีวิธีการดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α หมายถึง สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

n หมายถึง จำนวนข้อ

S_i^2 หมายถึง คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ

S_t^2 หมายถึง คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ

3. ในการวัดขนาดค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ กำหนดขนาดค่าเชื่อมั่นได้ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดย ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2526: 46) กล่าวว่า ขนาดค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปถือว่าพอเพียงสำหรับใช้เป็นมาตรฐานของมาตรวัด ในการวิจัยทางวิชาการ ในหลักการมาตรวัดที่มีขนาดค่าสูงกว่า 0.5 มากขึ้นเพียงใดจะจัดว่าเป็นคุณสมบัติพึงประสงค์ของมาตรวัดมากขึ้นเพียงนั้น

4. การวิเคราะห์ข้อคำถามแต่ละข้อในมาตรวัด เพื่อพิจารณาว่าข้อคำถามใด ควรให้คงอยู่หรือตัดข้อความออกไป ก่อนที่จะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ 3 ประการ ดังนี้คือ

4.1 พิจารณาจากค่า Correlation Matrix คือ ความสัมพันธ์ระหว่างค่าของข้อความหนึ่งกับข้อความอื่น ๆ แต่ละข้อความในตัวแปรเดียวกัน ถ้าตัวแปรใดมีความสัมพันธ์กับข้อความอื่น ๆ (ในตัวแปรเดียวกัน) เป็นลบหรือมีค่าสหสัมพันธ์ต่ำกว่าข้อความอื่น ๆ มากจนชัดเจน จะถือว่าข้อความนั้นไม่สอดคล้องกับข้อความอื่น ๆ ที่เหลือ ดังนั้นจึงตัดข้อความนั้นออก

4.2 ค่า Corrected Item Total Correlation คือค่าสัมพันธของคะแนนแต่ละข้อความกับคะแนนของข้อความทั้งหมดในตัวแปรหนึ่ง ๆ หลังจากนำเอาคะแนนของข้อความนั้น ๆ ออกไปจากคะแนนรวม ข้อความใดมีค่าดังกล่าวต่ำกว่าข้อความอื่น ๆ ที่เหลือ จึงควรตัดข้อความนั้นออก

4.3 ค่า Alpha Item คือค่าที่แสดงถึงว่าถ้าตัดข้อความนั้น ๆ ออกจะทำให้ค่าความเชื่อถือได้ของตัวแปรหนึ่ง ๆ มีค่าเป็นเท่าใด ถ้าข้อความใดตัดออกแล้ว ทำให้ค่าความเชื่อถือมาตรวัดนั้นสูงขึ้นหรือทำให้ค่า Coefficient Alpha สูงขึ้น ก็จะต้องตัดข้อความนั้นออกไป หลักในการพิจารณาว่าข้อความใดจะคงไว้หรือตัดออกไปจากมาตรวัดตัวแปรแต่ละตัว นอกจะพิจารณาตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยจะต้องนำมาพิจารณาควบคู่คือ ความสำคัญของเนื้อหาในแต่ละข้อ เมื่อพบว่าข้อความบางข้อความมีค่าความเชื่อถือต่ำ แต่ข้อความนั้น ๆ มีความสำคัญเชิงเนื้อหาสูง ถ้าขาดส่วนข้อความนั้น ๆ ไป จะทำให้เนื้อหาของการวัดตัวแปรนั้นไม่สมบูรณ์ หรือไม่ครอบคลุม ก็จำเป็นต้องคงข้อความนั้นไว้ แม้จะทำให้ค่าความเชื่อถือได้ต่ำลงไปบ้างก็ตาม

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ด้วยตนเอง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้คือ

1.1 ติดต่อผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านที่ได้รับการสุ่มตัวอย่างให้เป็นกลุ่มตัวอย่างอย่างไม่เป็นทางการเพื่อแนะนำตัว ชี้แจงและขอความร่วมมือในการให้หัวหน้าครัวเรือนของหมู่บ้าน ร่วมตอบแบบสอบถาม

1.2 ผู้วิจัยนำจดหมายโดยการรับรองของหัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และอาจารย์ที่ปรึกษาการทำวิทยานิพนธ์ พร้อมแบบสอบถามมอบแก่ผู้ใหญ่บ้านเพื่อขออนุญาตในการให้หัวหน้าครัวเรือนร่วมตอบแบบสอบถาม

1.3 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย รูปแบบของแบบสอบถาม วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแก่ผู้ช่วยวิจัย ซึ่งได้แก่ อาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อช่วยให้ผู้ช่วยวิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

1.4 ผู้ช่วยวิจัยเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ ดังนี้ในแต่ละหมู่บ้านที่ได้รับเลือกสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง แบ่งพื้นที่ออกเป็น 10 เขต ดังนั้นผู้วิจัยจึงมอบหมายให้ผู้ช่วยวิจัย 1 คน รับผิดชอบพื้นที่ 1 เขต และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเขตละ 10 คน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่างจาก 4 หมู่บ้าน ๆ ละ 100 คน ดังนั้นรวมประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 400 คน

1.5 เมื่อผู้ช่วยวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้ช่วยวิจัยซึ่งได้แก่ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ได้ทำการรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด ส่งทางไปรษณีย์ถึงผู้วิจัย

1.6 เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยและข้อบกพร่องของแบบสอบถามเพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 รวบรวมแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน

1.8 ระยะเวลาการเก็บข้อมูลทั้งหมดคือ 1-30 มิถุนายน 2541

2. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้คือ

2.1 ติดต่อผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านที่ได้รับการสุ่มตัวอย่างให้เป็นกลุ่มตัวอย่างอย่างไม่เป็นทางการเพื่อนำตัวชี้แจงและขอคำแนะนำในการเข้าสู่หมู่บ้านเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ผู้วิจัยเข้าสู่หมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการเพื่อสำรวจสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและขอคำแนะนำจากผู้ใหญ่บ้านในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในหมู่บ้าน

2.3 ผู้วิจัยนำจดหมายโดยการรับรองของหัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาการทำวิทยานิพนธ์มอบแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แต่ละท่านด้วยตนเอง และแนะนำตัวชี้แจงหัวข้อ วัตถุประสงค์ของการวิจัย และขออนุญาตในการให้ผู้วิจัยนัดวัน เวลา สถานที่เพื่อทำการสัมภาษณ์

2.4 เมื่อผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญครบทุกท่าน ได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อย และช้บบกพร่อง เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.5 รวบรวมคำตอบจากการสัมภาษณ์เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล

2.6 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมดคือ 1-30 มิถุนายน 2541

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องครบถ้วนของแบบสอบถามทุกฉบับแล้ว ได้บันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามลงแบบรหัส (Coding sheet) และผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประมวลผล วิเคราะห์ผลด้วยวิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC* (Statistic Package For Social Science) ช่วยในการประมวลผลข้อมูล, วิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำตารางวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัยดังนี้

- 1) วิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง
- 2) การวิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ, ด้านการศึกษา, ด้านสาธารณสุข และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง
- 3) วิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง
- 4) วิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวางแผนวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้น ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางข้อมูล (Contingency table) ดังตัวอย่างตารางดังนี้คือ

ตารางที่ 9 ตารางตัวอย่างแสดงจำนวนและร้อยละ

เพศ	หัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามเพศ	
	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	A	C
หญิง	B	D
รวม	E	F

และสำหรับข้อมูลด้านอื่นๆ ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์จากตารางลักษณะเดียวกัน จึงไม่ได้แสดงตารางในที่นี้

2. การวิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ, ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ Mean ($\bar{X}$) และ Standard deviation (SD)

โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางข้อมูล (contingency table) ดังตัวอย่างตารางดังนี้คือ

ตารางที่ 10 ตารางตัวอย่างแสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	
	$\bar{X}$	SD.
1. ข้อคำถามด้านเศรษฐกิจ	A	B

และสำหรับปัจจัยด้านอื่น ๆ ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์จากตารางลักษณะเดียวกัน จึงไม่ได้แสดงตารางในที่นี้

โดยเหตุผลในการเลือกค่าสถิติ Mean ($\bar{X}$) และ Standard deviation (SD) เนื่องจากเป็นสถิติที่ใช้การหาค่าคุณลักษณะเบื้องต้นของข้อมูล ซึ่งจะทำให้ทราบลักษณะที่แท้จริงของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีการเปรียบเทียบคุณลักษณะของข้อมูล 2 ชุด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 143)

3. การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ($X_1, \dots, X_{12}$) ว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีอิทธิพลหรือมีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระอื่น ๆ อย่างไร ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ Correlation (r) โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางข้อมูล (Contingency table) ดังตัวอย่างตารางดังนี้คือ

ตารางที่ 11 ตารางตัวอย่างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรอิสระ

X	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12
X1	AA											
X2												
X3			AA									
X4		BB***										
X5					AA							
X6												
X7							AA					
X8						CC*						
X9									AA			
X10												
X11											AA	
X12										DD**		

โดยการพิจารณาว่าตัวแปร 2 ตัวนั้น มีความสัมพันธ์กันในระดับใด
พิจารณาได้จากสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า .8 ขึ้นไป ถือว่ามีความสัมพันธ์ใน
ระดับสูง หรือสูงมาก
2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า .6-.8 ถือว่ามีความสัมพันธ์ใน
ระดับค่อนข้างสูง
3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า .4-.6 ถือว่ามีความสัมพันธ์ใน
ระดับปานกลาง
4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า .2-.4 ถือว่ามีความสัมพันธ์ใน
ระดับค่อนข้างต่ำ
5. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าต่ำกว่า .2 ถือว่ามีความสัมพันธ์ใน
ระดับต่ำหรือต่ำมาก

4. การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม
เป็นการศึกษาเพื่อบรรลุดูวัตถุประสงค์ข้อ 1 และเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 ถึงข้อ 12 ค่าสถิติที่
ใช้ได้แก่ Chi-square (χ^2) และ Gamma (G) โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางข้อมูล
(Contingency table) ดังตัวอย่างตารางดังนี้คือ

ตารางที่ 12 ตารางตัวอย่างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ระดับคุณภาพชีวิต			รวม
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	
เขตภาคเหนือตอนบน	A	A	A	B
เขตภาคเหนือตอนล่าง	A	A	A	B
รวม	B	B	B	B

และสำหรับปัจจัยด้านอื่น ๆ ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ จากตารางลักษณะเดียวกัน จึงไม่ได้แสดงตารางในที่นี้

โดยเหตุผลในการเลือกสถิติประเภท Chi-square และ Gamma ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ตาม สมมติฐานข้อที่ 1-12 เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อ 1 ด้วยเหตุผลดังนี้ คือ

1) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีระดับการวัดเป็น Ordinal Scale จึงเหมาะสมที่จะใช้สถิติประเภท non-parametric ซึ่งมีลักษณะไม่จำกัดรูปแบบการกระจายของข้อมูล สามารถใช้ในการวิเคราะห์ได้อย่างกว้างขวาง และมีข้อตกลงเบื้องต้นในการใช้สถิตินี้

2) การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square technique) ใช้ได้กับข้อมูลทุกชนิด โดยเฉพาะกับข้อมูลที่มีระดับการวัดเป็น ordinal และไคสแควร์ ยังเป็นระเบียบวิธีการทางสถิติที่ใช้ทดสอบความเป็นอิสระ (test of independent) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ (test of statistical of significance) ดังนั้น ผู้ดำเนินการวิจัยได้เลือกใช้ระเบียบวิธีการทางสถิติประเภทไคสแควร์ เพื่อดูความเป็นอิสระของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามในสมมติฐานของการศึกษาครั้งนี้ สูตรทั่วไปของไคสแควร์

$$\chi^2 = \frac{(O - E)^2}{e}$$

เมื่อ O = ค่าของข้อมูลที่รวบรวมได้ (observed value)

E = ค่าของข้อมูลที่คาดว่าจะเป็น (expected value)

e = $\frac{r - k}{N}$ หมายความว่าคำนวณได้จากผลคูณของแต่ละ r ตามแถว (row) และแต่ละค่า k ตามสดมภ์ (column) ทหารด้วยจำนวนทั้งหมด

ในการแปลความหมายของค่าไคสแควร์ เพื่อทราบว่ามีผลต่างจะมีนัยสำคัญหรือไม่ ต้องอาศัยค่าไคสแควร์ที่ระดับความมีนัยสำคัญต่าง ๆ และในการดูค่าจากตารางนั้นจะต้องหาค่าขั้นแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom) ด้วยโดยการใช้สูตร

$$df. = (r - 1) (k - 1)$$

ข้อจำกัดในการใช้ไคสแควร์เพื่อทดสอบสมมติฐานมีดังนี้

2.1) จำนวนของประชากรหรือตัวอย่าง ในแต่ละเซลล์จะต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 5 และจำนวนของประชากรไม่น้อยกว่า 30

2.2) ค่าไคสแควร์จะไม่สามารถบอกทิศทางหรือระดับความสัมพันธ์ได้ การใช้ไคสแควร์ครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติ = 0.05 หรือค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 95% และกำหนดค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระเท่ากับ 1 เพื่อพิสูจน์สมมติฐานว่ายอมรับได้หรือไม่

3) Gamma เป็นระเบียบวิธีการทางสถิติที่บอกให้ทราบถึงทิศทางและระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยสามารถใช้ได้กับตาราง RxC ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการทราบขนาดและทิศทาง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ค่า Gamma ใช้วิเคราะห์ขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (ระดับ Ordinal) กับตัวแปรตาม (ระดับ Ordinal) โดยค่า Gamma มีค่าอยู่ระหว่างบวก 1, 0 และลบ 1 ค่า Gamma เข้าใกล้บวก 1 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันสูงในทิศทางเดียวกัน, ค่า Gamma เข้าใกล้ 0 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันน้อยหรือแทบไม่มีความสัมพันธ์กันเลย และค่า Gamma เข้าใกล้ลบ 1 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันสูงในทิศทางตรงกันข้าม

โดยใช้สูตรในการวิเคราะห์ดังนี้

ค่า Gamma (G)

$$G = \frac{f_a - f_i}{f_a + f_i}$$

f_a คือ จำนวนความถี่ที่สอดคล้อง (The - frequency of agreement)

f_i คือ จำนวนความถี่ที่ขัดแย้ง (The - frequency of inversion)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเทคนิคการวิจัยทางมานุษยวิทยา

หลังจากรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากเทคนิคการวิจัยทางมานุษยวิทยา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. การวิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในหมู่บ้าน เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

2. การวิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความไม่สำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในหมู่บ้าน เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง